

Danuta Brzezińska

Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich

d.brzezinska@wp.pl

Wybrane działania Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich

Streszczenie: W artykule przybliżono kilka obszarów działania organizacji branżowej nauczycieli bibliotekarzy. Zwrócono uwagę na trudności w gromadzeniu danych o bibliotekach szkolnych i możliwości ich wykorzystania do działań naprawczych. Przedstawiono kolejne rządowe programy mające na celu wspieranie rozwoju czytelnictwa. Na zakończenie wspomniano o międzynarodowej współpracy organizacji bibliotekarskich, której owocem było drugie wydanie wytycznych dla bibliotek szkolnych.

Słowa kluczowe: biblioteki szkolne, nauczyciele bibliotekarze, badania bibliotek, programy czytelnicze, wytyczne dla bibliotek, standardy

Wprowadzenie

Jednym z celów Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich jest czynny udział w tworzeniu właściwych warunków działania bibliotek szkolnych. Od 30 lat zabiegamy o wprowadzenie systemowych rozwiązań wykorzystujących potencjał bibliotek szkolnych i kompetencje nauczycieli bibliotekarzy w edukacji; przedstawiamy sprawdzone formy skutecznego działania i wskazujemy nowoczesne tendencje bibliotekarstwa światowego.

Z Ministerstwa Edukacji i Nauki otrzymujemy zapewnienia, że rolę i znaczenie biblioteki szkolnej znacznie wzmocniono w Ustawie z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082). Jednak na pierwszym miejscu wśród delegowanych zadań umieszczono gromadzenie i udostępnianie podręczników, materiałów edukacyjnych i materiałów ćwiczeniowych oraz innych materiałów bibliotecznych. Część zagrożonych ciągłym ograniczaniem etatu nauczycieli bibliotekarzy z goryczą przyznała, że może te podręczniki naprawdę są najważniejsze. Na szczęście to mniejsza część.

Dostęp do informacji

Zwracam uwagę na dziwną zależność – bibliotek szkolnych jest w Polsce najwięcej, a najmniej o nich wiadomo. Zespół autorek z Instytutu Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej opracował raport o stanie bibliotek, w którym zamieszczono szczegółowe informacje o bi-

bliotekach systemu edukacji¹. Można się z niego dowiedzieć, że w omawianym okresie 7,3% szkół dla dzieci i młodzieży nie posiadało biblioteki ani dostępu do niej; to ponad 153 325 uczniów (3,35%), którym obiecywano wyrównywanie szans. Dane gromadzone w Systemie Informacji Oświatowej nie są podstawą do jakichkolwiek analiz czy wprowadzania programów naprawczych. Dają obraz ilości dokumentów zapisanych na różnych nośnikach, ale nie informują, czy i w jakim stopniu są one dostępne dla czytelników.

Pewną nadzieję na poprawę sytuacji budziła zapowiadana przez MEiN kontrola w zakresie prawidłowości organizacji i funkcjonowania bibliotek szkolnych. Jej celem było sprawdzenie zgodności zapisów w dokumentach pracy szkół z przepisami prawa. Od listopada 2016 r. do kwietnia 2017 r. skontrolowano 25% placówek. Analizowano zapisy w statutach, arkuszach organizacyjnych szkół, regulaminach i dziennikach bibliotek. W większości przypadków nawet ich nie odwiedzano. Nauczyciele bibliotekarze na podstawie swoich doświadczeń opracowali zestaw narzędzi do uzyskania rzetelnej wiedzy o kondycji bibliotek szkolnych. Nie zostały one wykorzystane. Polecam je Państwu uwadze².

Rządowe programy wspierania czytelnictwa

Biblioteki szkolne nie są samodzielnymi jednostkami, nie mogą więc korzystać z zewnętrznych programów wsparcia dostępnych dla innych typów bibliotek. To dyrektor szkoły decyduje o podziale środków budżetowych. Zwykle pomocy finansowej udziela też Rada Rodziców. Wielkie nadzieje wzbudziło ogłoszenie *Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa na lata 2014–2020*. Niestety, mimo obiecującej nazwy grono beneficjentów było ograniczone do instytucji resortu kultury³. Z możliwości partnerstwa skorzystały 1174 szkoły, najczęściej w formie przyjęcia w depozyt książek będących własnością bibliotek publicznych. Jednak z trzymilionowego budżetu wykorzystano tylko 2,5 miliona zł.

Liczne uwagi nauczycieli bibliotekarzy, wspieranych przez organizacje, instytucje i osoby prywatne, spowodowały uruchomienie programu *Książki Naszych Marzeń* na lata 2015–2016. Skierowany on był wyłącznie do szkół podstawowych. Wnioski złożyło tylko 76% uprawnionych placówek. Główną przeszkodą było uzyskanie wymaganego 20% wkładu własnego od organu prowadzącego. Nowa odsłona *Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa na lata 2016–2020* stwarzała szanse bezpośredniego udziału bibliotek szkolnych i pedagogicznych w Priorytecie 2. Liczba wniosków złożonych w pierwszym roku działania programu trzykrotnie przewyższała zaplanowany budżet.

---

¹ WALCZEWSKA-KLIMCZAK, G. Biblioteki szkolne. W: Budyńska, B., Jezierska, M., Lewandowicz-Nosal, G., Waczevska-Klimczak, G. *Stan bibliotek w Polsce 2012 r.* [online]. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2016, s. 37-57. [Dostęp 16.06.2022]. Dostępny w:

<https://ksiegarnia.bn.org.pl/pdf/Biblioteki%20w%20Polsce%20w%202012%20r.pdf>.

² BRZEZIŃSKA, D. Narzędzia do badania kondycji biblioteki szkolnej. *Szkoła. Miesięcznik Dyrektora* 2016, nr 1, s. 31–33. ISSN 2719-2695.

³ Więcej informacji na ten temat zawiera artykuł: BRZEZIŃSKA, D. Narodowy (?) Program Rozwoju Czytelnictwa. *Przegląd Oświatowy* 2014, nr 4, s. 13–14. ISSN 1231-4382.

TNBSB brało też czynny udział w konsultacjach uchwały Rady Ministrów w sprawie ustanowienia *Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025*. Jako partner społeczny MEiN nie pominęliśmy okazji, by zabrać głos również na temat planowanego rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków, form i trybu realizacji Priorytetu 3 skierowanego do bibliotek szkolnych i pedagogicznych oraz przedszkoli.

Promocja IFLA School Library Guidelines

Wobec bardzo brzemiennej w skutki odejścia od jakichkolwiek standardów dla bibliotek szkolnych w Polsce członkowie TNBSP starają się gromadzić wzorce, wskazówki i sprawdzone praktyki, by ująć je w kolejnych opracowaniach kierowanych do MEiN. Korzystamy również z doświadczeń bibliotekarzy z innych krajów i opieramy się na dokumentach międzynarodowych. W 2017 r., podczas 83 Kongresu IFLA we Wrocławiu, jedną z sesji satelickich zorganizowała Sekcja Bibliotek Szkolnych IFLA we współpracy z Dolnośląską Biblioteką Pedagogiczną. Sesja poświęcona była promocji drugiego wydania wytycznych dla bibliotek szkolnych⁴. Udział w ich opracowaniu mieli polscy nauczyciele bibliotekarze. Otrzymaliśmy też zaproszenie do współtworzenia sesji. Obecnie staramy się przenieść wybrane ustalenia na grunt polski, choć publikacja, która ukazała się w roku 2015, nie została jeszcze przetłumaczona na język polski. Dobrze przyjęta w środowisku została nowa, krótka, lecz treściwa definicja z drugiego wydania wytycznych (w przekładzie dowolnym): Biblioteka szkolna to fizyczna i cyfrowa przestrzeń do nauki⁵. Miałam przyjemność pokazać zainteresowanym uczestnikom kongresu kilka przyjaznych „przestrzeni” we wrocławskich szkołach.

Jestem przekonana, że aktywna postawa i zaangażowanie nauczycieli bibliotekarzy w organizację swoich stanowisk pracy zostaną docenione – choćby przez młodych czytelników.

Bibliografia:

1. BRZEZIŃSKA, D. Narodowy (?) Program Rozwoju Czytelnictwa. *Przegląd Oświatowy* 2014, nr 4, s. 13-14. ISSN 1231-4382.
2. BRZEZIŃSKA, D. Narzędzia do badania kondycji biblioteki szkolnej. *Szkoła. Miesięcznik Dyrektora* 2016, nr 1, s. 31–33. ISSN 2719-2695.
3. *IFLA School Library Guideleines* [online]. 2015. [Dostęp 16.06.2021]. Dostępny w: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>.
4. Światowy Kongres Bibliotekarzy IFLA 2017. Konferencja satelicka. W: *Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna* [online]. [Dostęp 16.06.2022]. Dostępny w: <https://dbp.wroclaw.dolnyslask.pl/biblioteki/wroclaw/wroclaw-wydarzenia/archiwum-wydarzen/category/18-konferencje-spotkania?start=20>.

---

⁴ Światowy Kongres Bibliotekarzy IFLA 2017. Konferencja satelicka. W: *Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna* [online]. [Dostęp 16.06.2022]. Dostępny w: <https://dbp.wroclaw.dolnyslask.pl/biblioteki/wroclaw/wroclaw-wydarzenia/archiwum-wydarzen/category/18-konferencje-spotkania?start=20>.

⁵ *IFLA School Library Guidelines* [online]. 2015. [Dostęp 16.06.2021]. Dostępny w: <https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf>.

5. WALCZEWSKA-KLIMCZAK, G. Biblioteki szkolne. W: Budyńska, B., Jezińska, M., Lewandowicz-Nosal, G., Walczewska-Klimczak, G. *Stan bibliotek w Polsce 2012 r.* [online]. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2016, s. 37–57. [Dostęp 16.06.2022]. Dostępny w:
<https://ksiegarnia.bn.org.pl/pdf/Biblioteki%20w%20Polsce%20w%202012%20r.pdf>.